

Раковчен А.А., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Козирева В.П., к.ю.н., доцент

ПРЕДСТАВНИЦТВО В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Неабияку роль у справах захисту суб'єктивних прав і законних інтересів сторін і третіх осіб посідає представництво у господарському суді, оскільки сприяє повному здійсненню їхніх процесуальних прав і обов'язків, реалізації їх права на правову допомогу, в тому числі у випадках, коли представництво здійснюється адвокатом. Представництво у господарському процесі можливе у будь-якій справі, що розглядається господарським судом у порядку господарського судочинства, на всіх стадіях його розвитку. А отже, судове представництво – це правовідношення, в силу якого одна особа (судовий представник) здійснює процесуальні дії в межах наданих йому повноважень від імені та в інтересах сторони або третьої особи, внаслідок чого безпосередньо в останнього виникають права і обов'язки [1, с. 706].

Представник у господарському судочинстві покликаний виконувати дві основні функції:

- 1) захищати права та інтереси осіб, які беруть участь у справі (здійснювати правонаступництво);
- 2) представляти таких осіб, бути їх повіреними (здійснювати процесуальне представництво).

Відповідно до Господарського процесуального кодексу України до учасників судового процесу відносять представників сторін третіх осіб. Стаття 16 Господарського процесуального кодексу України говорить нам про те, що представництво у суді, як вид правничої допомоги, здійснюється виключно адвокатом [2].

Непростий шлях пройшов інститут процесуального представництва у кінці XIX – на початку XX ст.ст. – від закріплення у Судових статутах основ професійного представництва та поділу адвокатів на присяжних та приватних повірених, скасування Декретом № 1 присяжної адвокатури та прокуратури до одержавлення та політизації інституту процесуального представництва у 20-х рр. XX століття. Про позитивні зрушення у господарській сфері та цілеспрямований розвиток арбітражного законодавства мова починає йти з 30-х рр. XX століття. Цікавою особливістю як у 30-х, так і в 70–80-х рр. було надання прерогативи у представленні інтересів юридичної особи в арбітражному процесі

працівникові заінтересованого підприємства, що обумовлювалось кращою обізнаністю зазначеної особи у господарській діяльності сторони. Соціально-економічні зміни, які відбулись за роки незалежності України, зумовили перебудову як у політичній сфері, так і в регулюванні правових відносин. Таким чином, на кожному історичному етапі інститут процесуального представництва піддавався певним змінам, які відповідали існуючому суспільному ладу, економіко-політичній ситуації, що, у свою чергу, були основними рушіями розвитку законодавства та судової системи [3, с. 15].

О. Клейнман був одним із перших, хто визначив представництво як виконання процесуальних дій у суді особою, яка уповноважена на це стороною чи третьою особою. У сучасній юриспруденції аналогічну позицію підтримує М. Штефан, який розглядає представництво як процесуальну діяльність особи спрямовану на захист суб'єктивних прав та захищених законом інтересів іншої особи, яка бере участь у справі, державних і громадських інтересів, а також сприяння судові у всебічному, повному і об'єктивному з'ясуванні обставин справи та постановленні законного й обґрунтованого рішення [4, с. 624].

Тому, теорія має певні переваги, адже у ній розглядається сукупність процесуальних дій або діяльності. Саме ця доктрина має найбільш практичне значення, оскільки відображає динаміку господарського процесу та дозволяє зосередити увагу на конкретній реалізації повноважень представника в суді.

На відміну від минулих років, на сьогодні передбачена можливість отримання сторонами господарського судового процесу юридичної допомоги в особі адвоката. Згідно статті 58 Господарського процесуального кодексу України представником у суді може бути адвокат або законний представник. Одна й та сама особа може бути одночасно представником декількох позивачів або декількох відповідачів або декількох третіх осіб на одній стороні, за умови відсутності конфлікту інтересів між ними [2].

Специфіка правового статусу адвоката в господарському процесі визначається специфікою самого господарського судочинства, яку пов'язують із двома ключовими категоріями: предметом та суб'єктивним складом даного виду процесуальних правовідносин. Предметом розгляду в господарських судах виступають спори, що виникають із господарських правовідносин. Участь адвоката в судовому процесі та господарському зокрема базується, в першу чергу, на нормах, що регламентують право на правову допомогу. Так, статтею 59 Конституції України

передбачено: «Кожен має право на правову допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура» [5].

Отже, на кожному історичному етапі інститут процесуального представництва піддавався певним змінам, які відповідали існуючому суспільному ладу, економіко-політичній ситуації, що, у свою чергу, були основними рушіями розвитку законодавства та судової системи. Представництво, у його загальному значенні, є явищем неоднозначним. Внутрішня сторона представництва – це відносини сторони, третьої особи з представником. Вираженням таких відносин є коло повноважень, яким довіритель наділяє представника. Значення представництва у господарському процесі зростає пропорційно розвитку сфери господарювання загалом, що спричинює неминуче збільшення кількості правових спорів, учасниками яких є суб'єкти господарювання, Господарське процесуальне представництво є одним з ефективних інструментів механізму захисту прав суб'єктів господарювання, оскільки сприяє якнайшвидшому та найбільш результативному вирішенню господарського спору.

Література

1. Резнікова В.В. Правове регулювання посередництва у сфері господарювання. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 706 с.
2. Господарський процесуальний кодекс України від 06 лист. 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата змінення: 01.10.2020).
3. Святоцький О.Д., Захарченко Т.Г., Сафулько С.Ф. Енциклопедичний довідник майбутнього адвоката. *Правова держава*. 2008. С. 15-21.
4. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України. Харків: Одіссей, 2005. 624 с.
5. Конституція України від 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254/96-80#Text> (дата звернення: 01.10.2020).